ARKITEKTURPOLITIK
RANDERS KOMMUNE

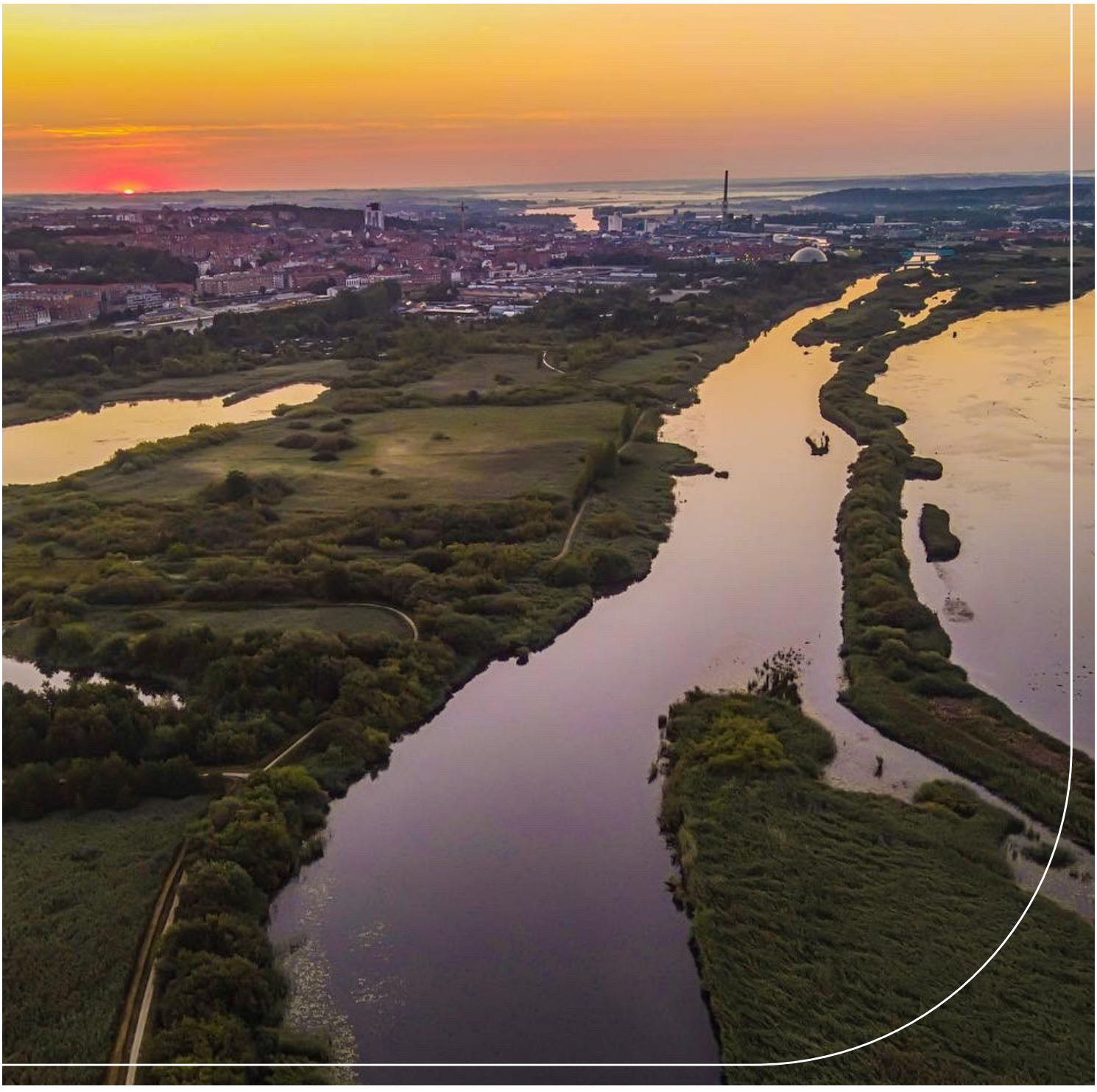

Arkitekturpolitikken er udgivet af:
Randers Kommune i 2025

Kontakt:
PLAN - Udvikling, Teknik og Miljø.

INDHOLD

FORORD SIDE **4**

ARKITEKTURPOLITIKKEN SÆTTER RAMMEN SIDE **6**
3 MÅL - RAMMEN FOR FYSISK UDVIKLING I RANDERS KOMMUNE SIDE **8**
HVORFOR ARKITEKTURPOLITIK? SIDE **10**
DIALOGVÆRKTØJ MED 12 OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER SIDE **12**

DIALOGVÆRKTØJ SIDE **13**
FORSTÅ HELHEDEN SIDE **16**
STYRK STEDET SIDE **18**
SKAB LIVSKVALITET SIDE **20**

SÅDAN UNDERSTØTTER RANDERS KOMMUNE GOD ARKITEKTUR SIDE **22**
METODE OG PROCES SIDE **26**

RANDERS KOMMUNES HOVEDTRÆK SIDE **28**
LANDSKABER OG NATUR SIDE **30**
KARAKTEROMRÅDER OG BYSAMFUND SIDE **40**
BYRUM OG BYLIV SIDE **48**
FORBINDELSER OG MØDESTEDER SIDE **52**
KULTURARV OG KULTURMILJØER SIDE **54**

ESSAY - BÆREDYGTIG ARKITEKTUR SIDE **60**

FOTOS OG ILLUSTRATIONER SIDE **62**

FORORD

Randers Kommune har en fantastisk beliggenhed i den østjyske millionby. Her - hvor Gudenåen møder Randers Fjord – er særlige kvaliteter i naturen, historien og fællesskaberne.

Arkitekturpolitikken skal bidrage til at skabe gode fysiske rammer med afsæt i disse kvaliteter. Der skal være kvalitet i vores byer, og i de rum, hvor mennesker kan leve, opholde sig og mødes. God arkitektur handler om, at vi skaber gode rammer for, at borgerne kan leve det gode liv. Randers Kommune skal være blandt de bedste steder at bo, vokse op, arbejde og drive virksomhed. Det er byrådets vision.

Arkitekturpolitikken sætter fokus på arkitekturen som et værdiskabende element, når vi udvikler fremtidens byer, byrum og bygninger. Uanset om det drejer sig om nybyggeri eller renoveringer - og uanset hvor det foregår, skal arkitekturpolitikken understøtte, at udviklingen sker med omtanke. Vi skal være bevidste om at skabe langsigtede bæredygtige løsninger til gavn for fremtidige generationer – så det, vi bygger i dag, bliver rammerne om vores børns liv i morgen.

Arkitekturpolitikken omfatter derfor hele kommunen på tværs af både byer og landskaber. Vi mener det er grundlæggende for forståelsen af kommunen og dens struktur at have blik for blandt andet landskaber og natur, karakterområder og bysamfund, forbindelser og byrum, samt kulturarv og kulturmiljøer. Kommunen byder på stor variation; fra ådalene til fjordlandskabet og fra storbyen til små landsbyer. Randers nyder godt af et stort opland, og landdistrikterne omkring Randers nyder godt af en by med mange tilbud og udvikling. Vi er én enhed med plads til forskellighed, og der skal være balance mellem land og by. Vi vil stille krav til kvaliteten og arkitekturen i alle nye projekter. Og det er afgørende at forstå, hvad, der skaber livskvalitet lige dér, hvor der bliver bygget.

Vi skal arbejde ud fra helhedsbetragtninger. Det gælder ikke mindst i de store byggerier og markante nye bydele, der er på vej. Her forudsætter udviklingen, at vi i endnu højere grad tænker i helheder. Det er vores ansvar at sætte den rette kurs for udvikling, sikre byer i balance og attraktive bydele. Vi skal se på byen, landskabet, kvarteret eller boligområders særpræg. Dem skal vi kunne forstå for at kunne tilføje noget nyt, som kommer til at fungere godt. På den måde får vi en særlig arkitektur af høj kvalitet, som passer til lige netop vores kommune. I byer og bydele med kvalitet er der også naturlig plads til rekreative oplevelser, kultur samt en mangfoldighed af borgere. Vi skal have en grønnere by og kommune, med flere og bedre grønne oaser, torve og pladser med byliv. Bæredygtighed og klimatilpasning har byrådets fokus, og det går hånd i hånd med god arkitektur.

Arkitekturpolitikken er et dialogbaseret redskab. Politikken skal bidrage til at finde et fælles sprog, som gør, at vi ikke kommer til at tale forbi hinanden i dialogen om arkitektur og kvalitet. Vi vil, at arkitekturpolitikken skal blive en god og konstruktiv hjælp til at skabe gode rammer om livet i Randers Kommune - og til at gøre byen til noget vi alle er fælles om og har et ansvar for.

Vi glæder os til at arbejde sammen om arkitekturpolitikkens mål, så vi kan skabe bæredygtige og meningsfulde rammer om vores liv i Randers Kommune.

God læselyst

På vegne af hele Randers byråd

> ***Vinderbilledet fra fotokonkurrence" Fang Randers Kommunes Sjæl" 2022 og dommerkomiteen.*** *Fotoet er udpeget af Randers Byråd som vinderbilledet. Om billedet udtalte byrådet: "...Billedet formår at vise de mange forskellige elementer, der tilsammen symboliserer byen og dermed udgør Randers' sjæl: byen i samklang med naturen, den ikoniske Blå Bro, Skorstenen, Kuplerne, de røde tage, Pigen i Gudenåen, og meget mere. Det er en god blanding af gammelt og nyt, men rækker også ud i fremtiden og viser, hvor Flodbyen skal være i de kommende år..."*

dlg
VERDO

ARKITEKTURPOLITIKKEN SÆTTER RAMMEN

ARKITEKTURPOLITIKKEN UNDERSTØTTER ARBEJDET MED ØVRIGE POLITIKKER, STRATEGIER OG PLANER

Arkitekturpolitikken udgør den overordnede strategiske ramme for, hvordan der i Randers Kommune arbejdes med arkitektur. Der er tale om et værdigrundlag, som sætter retning i forhold til særlige fokusområder. Arkitekturpolitikken skal ses som en paraply over de processer, som vi sætter i gang, når der skal udvikles. Arkitekturpolitikken står ikke alene. Den understøtter og skal ses i relation til planstrategien, Kommuneplanen, Kultur-, Bæredygtigheds-, Tilgængeligheds-politikken og de øvrige strategier, politikker og planer, der har betydning for de fysiske rammer. I tilknytning til Arkitekturpolitikken suppleres løbende en række bygherrevejledninger og appendikser med fokus på aktuelle tematikker.

...”Arkitekturpolitik handler ikke om god eller dårlig smag, men om at sætte fokus på stedets kvaliteter, og de bymæssige og landskabelige sammenhænge”...

> Myretuen *– Fotoet viser ´Myretuen´, et bynaturrum i Nordre fælled. Det er et samlingspunkt for områdets beboer og besøgende, fungerer som et rum for formidling og forplejning, samtidig med at være et sted, hvor man kan hente forslag til besøg i naturen.*

FORSTÅ HELHEDEN

STYRK STEDET

SKAB LIVSKVALITET

TRE ARKITEKTONISKE MÅL

Arkitekturpolitikkens tre mål danner rammen for den fysiske udvikling i Randers kommune. Vi skal sikre høj kvalitet når vi arbejder med arkitektur, by og landskab. Det gør vi med afsæt i tre overordnede mål: Forstå helheden - Styrk stedet - Skab livskvalitet.

Disse tre mål bliver rammesættende for fremtidens dialog om arkitektur i Randers Kommune. Vi ønsker, at alle der bidrager til kommunens fysiske udvikling, bliver bevidste om betydningen af disse mål, og at vi derved, i fællesskab, kan højne kvaliteten i de projekter der skal realiseres. Et godt projekt er forankret i en god helhedsforståelse, styrker et steds positive egenskaber og bidrager til at skabe livskvalitet.

Arkitekturpolitikken henvender sig til politikere, forvaltning, bygherrer, rådgivere, udviklere og borgere. Den skal hjælpe os alle til at være opmærksomme på de værdier, der er vigtige i Randers Kommune.

...”Vi skal passe godt på alle de fine steder vi har - nye bygninger skal passe ind i omgivelserne”...

*> **Aktivitetspark Øster Bjerregrav -** Fotoet viser den imponerende skaterpark der blev indviet i 2022 . Parken rummer et stort oplevelse- og legeområde for børn i alle aldre. Parken er blevet til gennem private ildsjæle og fonde, samt støtte fra Randers kommune.*

SONIC
91
PUMA
PUMA

ARKITEKTURPOLITIK?
– FORDI DET SKABER LIVSKVALITET

GODE RAMMER FOR LIVET - GODE RAMMER FOR ALLE

Enhver samtale om arkitektur bør begynde med mennesket. For som mennesker befinder vi os altid på et sted. Det kan være i et privat værelse, det kan være på et tæppe i naturen eller det kan være til fods på et fortov. Arkitektur danner rammer om vores hverdag og liv. Arkitektur handler derfor om livskvalitet. Vores bygninger, by- og landskabsrum er rammen for vores arbejdsliv, uddannelsesliv, fritidsliv og skole- og institutionsliv. Vi møder arkitekturen på vores vej til og fra et sted. Vi er omsluttet af den, inde såvel som ude. Og det er i det arkitektoniske rum, vi mødes - det er her kulturen, livet, kan finde sted. Det er væsentligt, at livets mangfoldighed får rum til at udfolde sig. Dette sker, når der er forståelse for både den sociale og den fysiske tilgængelighed. Byen og arkitekturen skal være for alle, og derfor skal tilgængelighed tænkes ind i byudviklingen og i de konkrete projekter. Desto bedre arkitektoniske rammer vi skaber, desto bedre rammer skaber vi for det gode liv.

Når vi taler arkitektur, så er der mere på spil end fysiske miljøer, smukke bygninger og æstetik. Arbejdet med arkitektur handler også om at skabe dialog og sammenhæng mellem bygninger, by og landskab. Det er således vigtigt at se helhedsorienteret på de store samfundsudfordringer, uanset om opgaven er at bygge nye bygninger, planlægge skoleveje, ændre facader, lave cykelstier, plante træer, klimatilpasse eller andet. Arkitekturpolitikken skal højne kvaliteten af alle disse mangeartede projekter. Målet er at skabe mest mulig værdi for borgeren, erhvervslivet og samfundet som helhed.

VI BYGGER FOR FREMTIDEN - MED AFSÆT I FORTIDEN

I Randers Kommune har vi en målsætning om at skabe en levende og bæredygtig kommune. Vi kan ikke negligere vores fælles ansvar for at udvikle og bygge bæredygtigt. Vi skal værne om klima, natur og biodiversitet – det er vores livsfundament.

Som det vil fremgå af de 12 opmærksomhedspunkter, så er denne Arkitekturpolitik i høj grad udviklet med bæredygtighed for øje. Det er afgørende, at vi ikke bruger flere ressourcer end vi har. Først og fremmest skal der tænkes langsigtet, der skal tænkes i robuste løsninger og der skal tænkes i genanvendelighed. God arkitektur er langtidsholdbar. Men det er også vigtigt at huske på, at bæredygtighed også omfatter sociale og økonomiske aspekter. Randers Kommune skal rumme sunde og attraktive institutioner, arbejdspladser og boliger. Arkitekturpolitikken skal bidrage til at sikre kvaliteten i disse byggerier og sikre at det fortsat bliver attraktivt at bo, leve og investere i kommunen. Det har resulteret i en ambitiøs politik, for i Randers Kommune vil vi gå forrest, når det gælder mennesker, klima og miljø!

Som det beskrives i afsnittet, om 'Randers Kommunes hovedtræk', så er vi heldige at have et godt udgangspunkt. Randers Kommune rummer smukke landskaber, særlige karakterområder og talrige fredede og bevaringsværdige bygninger og kulturarvmiljøer. Der er med andre ord noget at bygge videre på og værne om. Arkitekturpolitikken er illustreret med en række fotos af projekter i Randers Kommune, der på forskellig vis demonstrerer kvalitet i løsningen af centrale arkitekturpolitiske temaer.

...”Desto bedre arkitektoniske rammer vi skaber, desto bedre rammer skaber vi for det gode liv”...

> Byrum på Østervold *- Et centralt åndehul i byen. Projektet er et eksempel på hvordan et teknisk regnvandsbassin er blevet bearbejdet arkitektonisk, så pladsen fremstår som et indbydende grønt og blåt byrum, der skaber rum til ophold og nye forbindelser - til glæde for borgere og besøgende.*

DIALOGVÆRKTØJ MED 12 OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Dialogværktøjet skal forstås bogstaveligt. Arkitekturpolitikken er et aktivt redskab til at skabe en god og ikke mindst konkret dialog om projekter, der er i spil. De overordnede tre arkitektoniske mål adresserer tre skalatrin, der hver indeholder fire opmærksomhedspunkter. Dvs. at Arkitekturpolitikken samlet set indeholder 12 opmærksomhedspunkter.

De 12 punkter er fundamentet for en dialog. Det handler om, hvordan de fysiske omgivelser påvirker os og ikke kun om, hvordan de ser ud. Det vil selvsagt ikke være alle opmærksomhedspunkter, der er relevante for alle projekter, men som bygherre og rådgiver skal man gennemgå listen for at se om, der er aspekter man har glemt at tage stilling til. Vi opfordrer til en tidlig dialog og forventningsafstemning. Med andre ord, hvis du går med tanker om et projekt, så tag kontakt til kommunen tidligt i processen.

FORSTÅ HELHEDEN

1 // Indpas i landskab og by
2 // Understøt pejlemærker, sigtelinjer, grønne og blå forbindelser
3 // Respekter kulturarven
4 // Forstå strategiske sammenhænge og planer

STYRK STEDET

5 // Byg videre på stedets kvaliteter og brug historien aktivt
6 // Bidrag positivt til omgivelserne – Skala, form, disponering
7 // Skab gode mødesteder og opholdsrum til fællesskab
8 // Styrk grønne og blå forbindelser

SKAB LIVSKVALITET

9 // Udform bygninger og byrum til hverdagslivet
10 // Styrk nærmiljøet med gode kantzoner
11 // Design robuste bygninger og byrum, der giver langsigtet værdi
12 // Skab kvalitet og detaljer i formgivning og ved materialevalg

Dialogværktøjet udfoldes på side 13-21.

DIALOGVÆRKTØJ

I DIALOG SKABER VI ARKITEKTONISK KVALITET

- **FORSTÅ HELHEDEN**
- **STYRK STEDET**
- **SKAB LIVSKVALITET**

DIALOGVÆRKTØJ

Arkitekturpolitikken er et redskab til at skabe en god og konkret dialog om de projekter, der skal udvikles. Det sker med udgangspunkt i tre bærende mål, der adresserer tre skalatrin:

FORSTÅ HELHEDEN

Skalatrin LARGE – Fokus på de overordnede by- og landskabsstrukturer

STYRK STEDET

Skalatrin MEDIUM – Fokus på stedets identitet og den nære kontekst

SKAB LIVSKVALITET

Skalatrin SMALL – Fokus på det enkelte menneske og projektets formgivning og detaljering

3 MÅL

De tre overordnede mål indeholder hver fire opmærksomhedspunkter. Dvs. at Arkitekturpolitikken samlet set indeholder 12 opmærksomhedspunkter, der skal sikre, at i projektdialogen kommer omkring de emner, som er vigtige for at skabe god arkitektur.

De 12 opmærksomhedspunkter skal ikke opfattes som en statisk tjekliste, men derimod en metode til at kvalitetssikre et givent projekt. De 12 opmærksomhedspunkter udgør rammen for dialogen med de mange aktører, der er involveret i at udvikle Randers Kommune. Alle projekter skal vurderes op mod de 12 opmærksomhedspunkter. Vi beder derfor alle aktører om at gennemgå listen.

PRIORITER TIDLIG DIALOG OG FORETAG TIDLIG FORVENTNINGSAFSTEMNING

Inden du går i gang med et projekt, så kontakt gerne kommunen og fortæl om projektets karakter og indhold. Indled dialogen så tidligt som muligt, og vær åben overfor feedback til projektet. Det er særdeles tids- og ressourcebesparende for alle parter med en tidlig forventningsafstemning.

På de følgende tre dobbeltopslag beskrives de tre målsætninger og de 12 opmærksomhedspunkter. Indledningsvis ses på de overordnede by- og landskabsstrukturer i skalatrinnet LARGE. Derefter flyttes perspektivet til MEDIUM, som fokuserer på stedets identitet og den nære projektkontekst . Endelig er det i SMALL, at individets oplevelse og sansning af detaljer og materialer beskrives.

De tre mål **Forstå Helheden, Styrk Stedet og Skab livskvalitet** kan ikke ses isoleret – de skal ses i relation til hinanden. Der vil være emner der går på tværs af skalaniveauerne.

Arkitekturpolitikken skal være en god og konstruktiv hjælp til at skabe gode rammer om livet i Randers.

#1 FORSTÅ HELHEDEN

Skalatrin LARGE – Samfundets udvikling og overordnede strukturer - Byen og landskabet

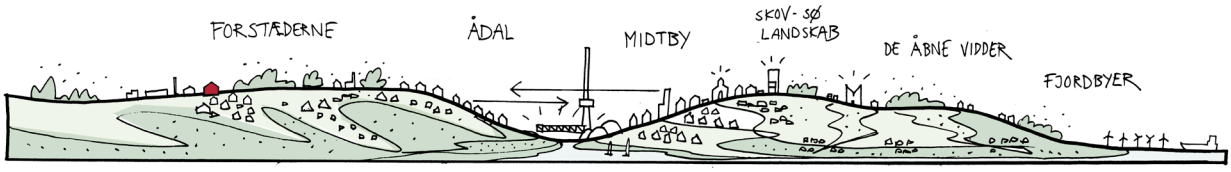

#2 STYRK STEDET

Skalatrin MEDIUM – Stedets identitet og dets kontekst - Det lokale miljø og værdier

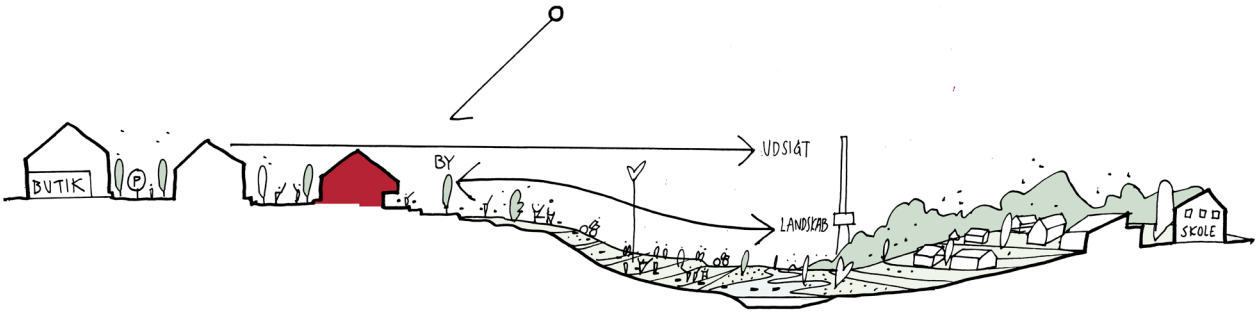

#3 SKAB LIVSKVALITET

Skalatrin SMALL – Det enkelte menneske og bygningens detaljer - Formgivning og detaljer

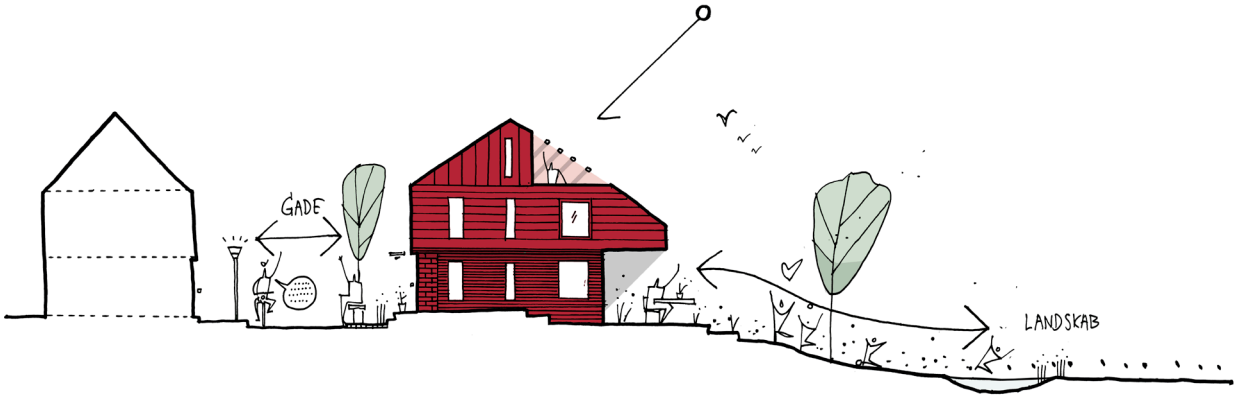

FORSTÅ HELHEDEN

Skalatrin LARGE

Samfundets udvikling og overordnede strukturer
- Byen og landskabet

For at sikre det bedst mulige grundlag for arkitektonisk kvalitet i et givent projekt, er det vigtigt altid at zoome ud og forstå helheden og de overordnede strukturer. Dette gælder uanset opgavens karakter. Det kan være i projekter der vedrører nybyggeri, facaderenoveringer, nye cykelstier, træplantninger eller i forhold til klimatilpasning. Det handler alt sammen om at understøtte de store sammenhænge i kommunen.

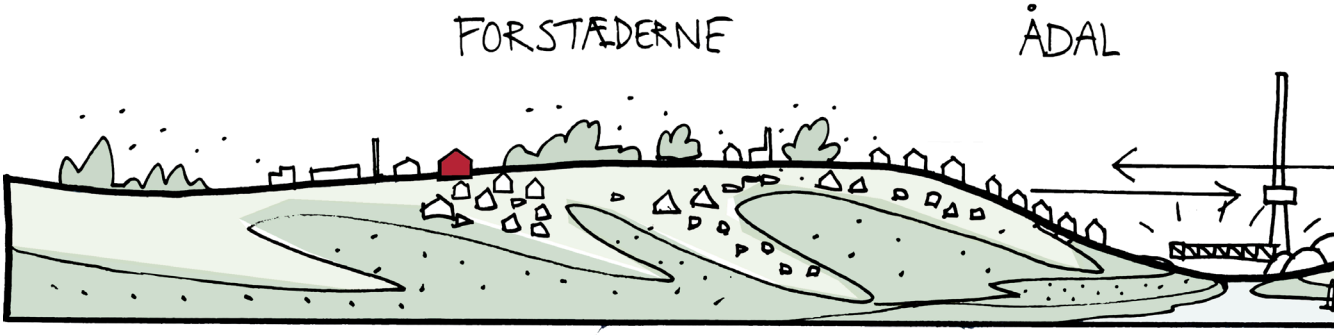

1: INDPAS I LANDSKAB OG BY

Indledningsvis skal der fokuseres på den helhed, som projektet skriver sig ind i. Lær stedet at kende. Start med en kortlægning og stedsanalyse der omfatter bl.a.: by- og landskabsstrukturer (herunder topografi), bebyggelsesstrukturer (bygningstypologier, bygningsskalaer og bygningsstilarter), byens funktioner og infrastruktur (veje, stier, offentlig transport).

Er der specielle samfundsmæssige forhold, som projektet skal tage hånd om eller forholde sig til? Hvordan indgår projektet i den bæredygtige dagsorden? Er der eksisterende materialer, beplantning, bebyggelse som kan videreføres. Der opfordres til at kortlægge materialer og beplantning til genbrug. Er der udfordringer i forhold til vandhåndtering med stigende nedbørsmængder og oversvømmelser?

2: UNDERSTØT PEJLEMÆRKER, SIGTELINJER, GRØNNE OG BLÅ FORBINDELSER

Forstå, hvordan projektet influerer på de store linjer i byen og landskabet. Hold byens større udsigtskorridorer åbne og forbind gerne vandveje og grønne korridorer. Byudvikling må ikke fjerne grønne områder og særlige landskabstræk.

3: RESPEKTER KULTURARVEN

Er der kulturarv eller kulturmiljøer, der skal tages hensyn til? Forstå eksisterende strukturer, kulturmiljøer, bygninger, beplantning og historiske spor. Der skal fokuseres på, hvordan projekter indgår i sammenhæng med eksisterende værdier. Genbrug materialer og byggede strukturer og indtænk eksisterende værdier.

4: FORSTÅ STRATEGISKE SAMMENHÆNGE OG PLANER

Er der en konkret strategi, politik eller lokalplan for stedet? Er der en politik eller plan for den type projekt, der arbejdes med? Er der juridiske bindinger, der skal tages hensyn til?

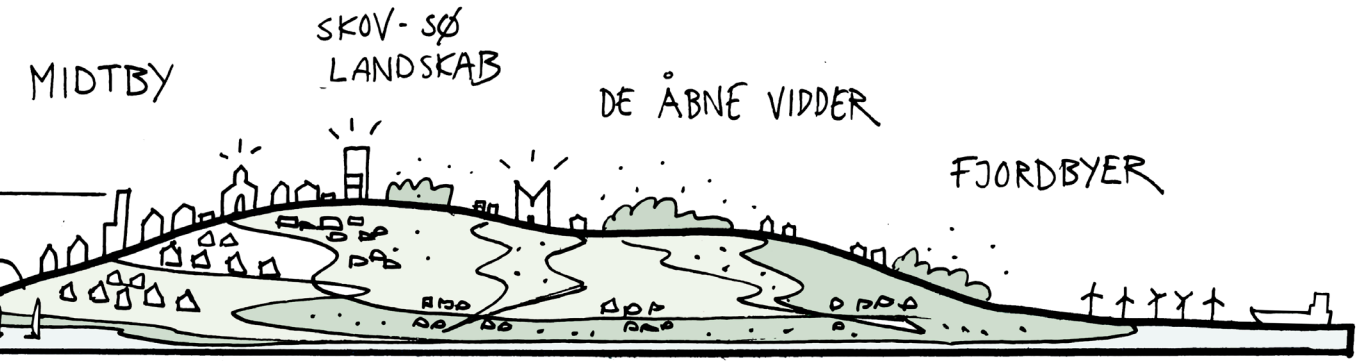

STYRK STEDET

Skalatrin MEDIUM

Stedets identitet og dets kontekst
- Det lokale miljø og værdier

Randers Kommune har fokus på at al udvikling sker med afsæt i et givent steds iboende kvaliteter og identitet. Hver gang der bygges nyt, rives ned eller omdannes, påvirker vi et steds karakter og identitet. Vær opmærksom på lokale udfordringer, som et givent projekt kan være med til at løse. Det skal sikres, at nye projekter skaber merværdi for både det lokale bymiljø og dets fremtidige brugere. Nye projekter skal opleves som et tilskud.

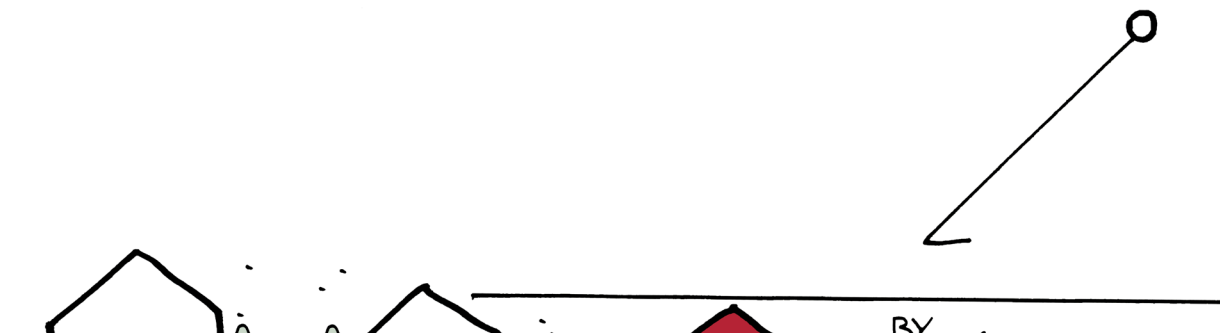

5: BYG VIDERE PÅ STEDETS KVALITETER OG BRUG HISTORIEN AKTIVT

Alle projekter skal tage hensyn til omgivelsernes byggeskik og identitet. I nogle tilfælde er det rigtigt at videreføre det arkitektoniske udtryk - i andre tilfælde kan det være vigtigt at lave fornyelser og udfordre lokalområdet med nye udtryk. Hvordan forholder projektet sig til eksisterende bygninger på stedet? Genbrug bygninger og byggede strukturer og indtænk eksisterende værdier. Det kan her være nødvendigt at lave perspektiviske 3d-visualiseringer, i øjenhøjde, hvor projektet ses i den lokale kontekst.

6: BIDRAG POSITIVT TIL OMGIVELSERNE – SKALA, FORM, DISPONERING

Hvordan forholder projektet sig til stedets skala? Projektets udformning og disponering på grunden skal tage videst muligt hensyn til lokalmiljøet og de respektive naboer. Afklar hvilken indvirkning et givent projekt har på de nære omgivelser. Hvilke konsekvenser har projektet for dem, der bor og færdes i området? Ved større projekter kan det være nødvendigt at lave 3d-volumenstudier og by- og landskabssnit, der redegør for projektets sammenhæng med omgivelserne. Arbejdes der i den tætte by, kan det også være nødvendigt at foretage analyser af mikroklimaet, herunder sol- og skyggeforhold.

7: SKAB GODE MØDESTEDER OG OPHOLDSRUM TIL FÆLLESSKAB

Bidrag til at skabe rammer for fællesskab. Skab gerne rum der faciliterer møder mellem mennesker og som inviterer til ophold for mange forskellige brugere på tværs af alder og køn m.v. Gør mødestederne attraktive ved at etablere gode lysforhold og ved at skabe både læ og ly. Det overvejes i alle projekter, hvor der kan tilføres udendørs siddemuligheder, bedst med ryggen op af en mur/kant og med mulighed for at se på byens liv. Vær endvidere opmærksom på at skabe tryghed og tilgængelighed for alle befolkningsgrupper.

8: STYRK GRØNNE OG BLÅ FORBINDELSER

Byens grønne og blå åndehuller er vigtige for vores hverdagsliv. Byudvikling må ikke fjerne grønne områder. Sørg for god adgang til disse rekreative åndehuller. Anvend beplantning i projektet på en måde, så den kobler sig på områdets øvrige beplantning og grønne elementer. Dermed understøttes dannelsen af grønne korridorer, som er til glæde for byens beboere, besøgende, dyrelivet og naturlige økosystemer. Kan terræn og landskab udnyttes til afledning og opsamling af regnvand?

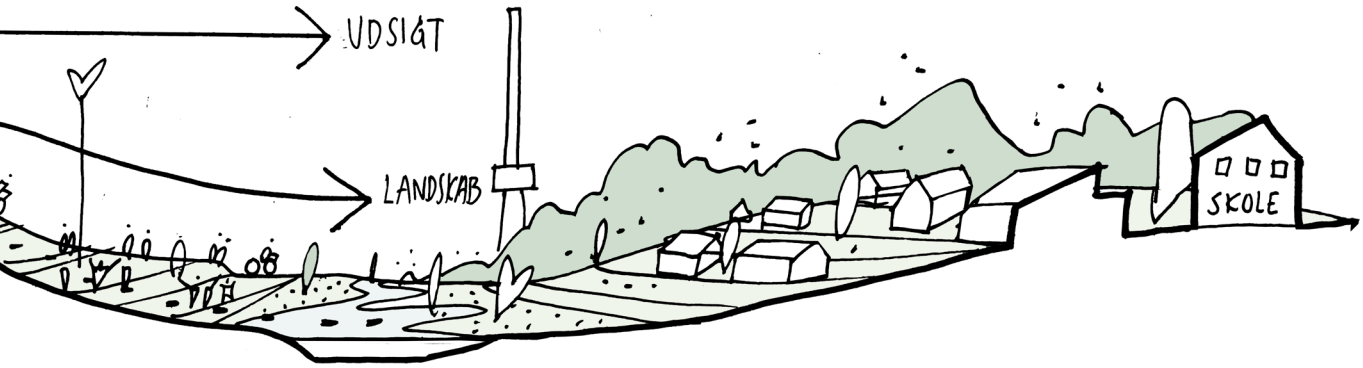

SKAB LIVSKVALITET

Skalatrin SMALL

Det enkelte menneske og bygningens detaljer
- Formgivning og detaljer

Arkitektur er skabt for og af mennesker og udgør hver dag den fysiske ramme for både vores private og offentlige liv. I Randers Kommune vil vi skabe høj kvalitet i de rum, der indrammer hverdagslivet. Byens arkitektur, bygninger, byrum, byudstyr, materialer, belægninger, beplantninger, mm. skal derfor tage udgangspunkt i de mennesker, der bruger byen og som skaber liv i byen.

Forståelsen af mennesket og det levede liv er altså en grundlæggende præmis for at skabe en god by. Det er med andre ord vigtigt at have den menneskelige skala for øje, når et projekt formgives og detaljeres. Det handler om det mennesket oplever og sanser på nært hold. Her er arkitekturens detaljering og materialitet afgørende.

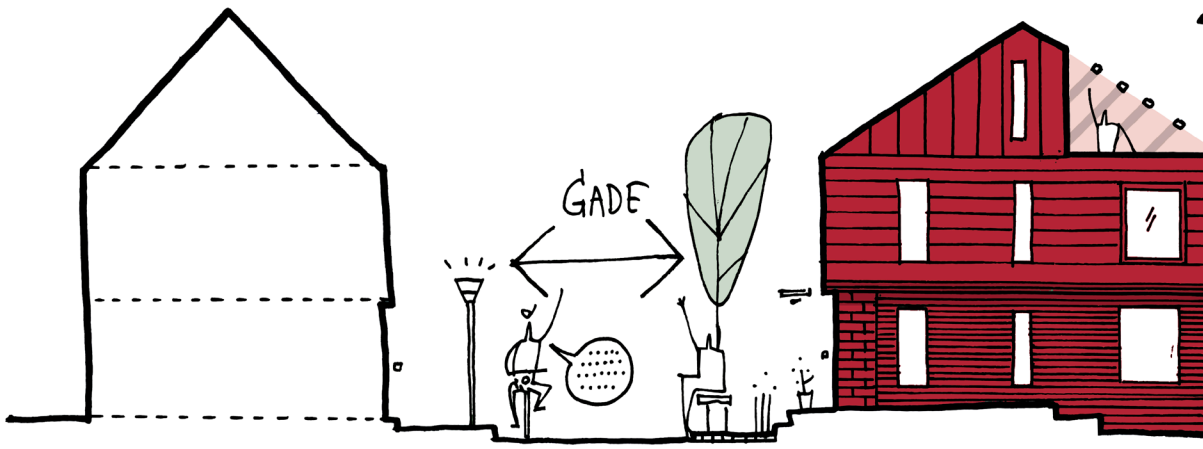

9: UDFORM BYGNINGER OG BYRUM TIL HVERDAGSLIVET

Der skal tages udgangspunkt både i de nuværende og i de fremtidige brugere. Bygninger, by- og landskabsrum skal planlægges og udformes på en måde, der skaber attraktive rammer for hverdagslivet og brugernes behov. Da mennesker er forskellige, er der behov for variation i udtryk og form. Skab tilgængelighed for alle, socialt og fysisk. Vær opmærksom på den nyeste udvikling på bæredygtige boliger, boformer og byggeri.

10: STYRK NÆRMILJØET MED GODE KANTZONER

Overgangen hvor projektet møder gaden, fortovet, pladsen eller vejen (også kaldet "kantzonen"), opleves forskelligt alt efter sted og situation. Vær særligt opmærksom på adgangsarealer og niveauforskelle. Der skal sikres adgang for alle befolkningsgrupper. Vær også opmærksom på at arbejde med beplantning, belægning, byrumsinventar og belysning i kantzonerne. Bidrag til at skabe liv og tryghed.

11: DESIGN ROBUSTE BYGNINGER OG BYRUM, DER GIVER LANGSIGTET VÆRDI

Det handler om at anvende håndværksmæssige løsninger, som giver et godt bo- eller brugermiljø. Anvend kvalitetsmaterialer med lang levetid. Vær bevidst om, hvordan materialer patinerer. Vær bevidst om bæredygtige tiltag, der minimere projektets samlede CO2 aftryk. Vær opmærksom på ressourceoptimering, fx hvor materialer kan adskilles og genanvendes, og vælg løsninger med muligheder for, at de kan omdannes til andre anvendelsesformer i fremtiden.

12: SKAB KVALITET OG DETALJER I FORMGIVNING OG VED MATERIALEVALG

Den oplevede kvalitet er afhængig af omhyggelig detaljering og materialevalg. Arkitekturen skal stimulere sanserne og berige hverdagslivet. I Skandinavien opholder vi os mange timer indendørs. Her er det vigtigt at skabe rum, hvor der er taget hensyn til indeklima, lysindfald, støjforhold, udsigt, mv.

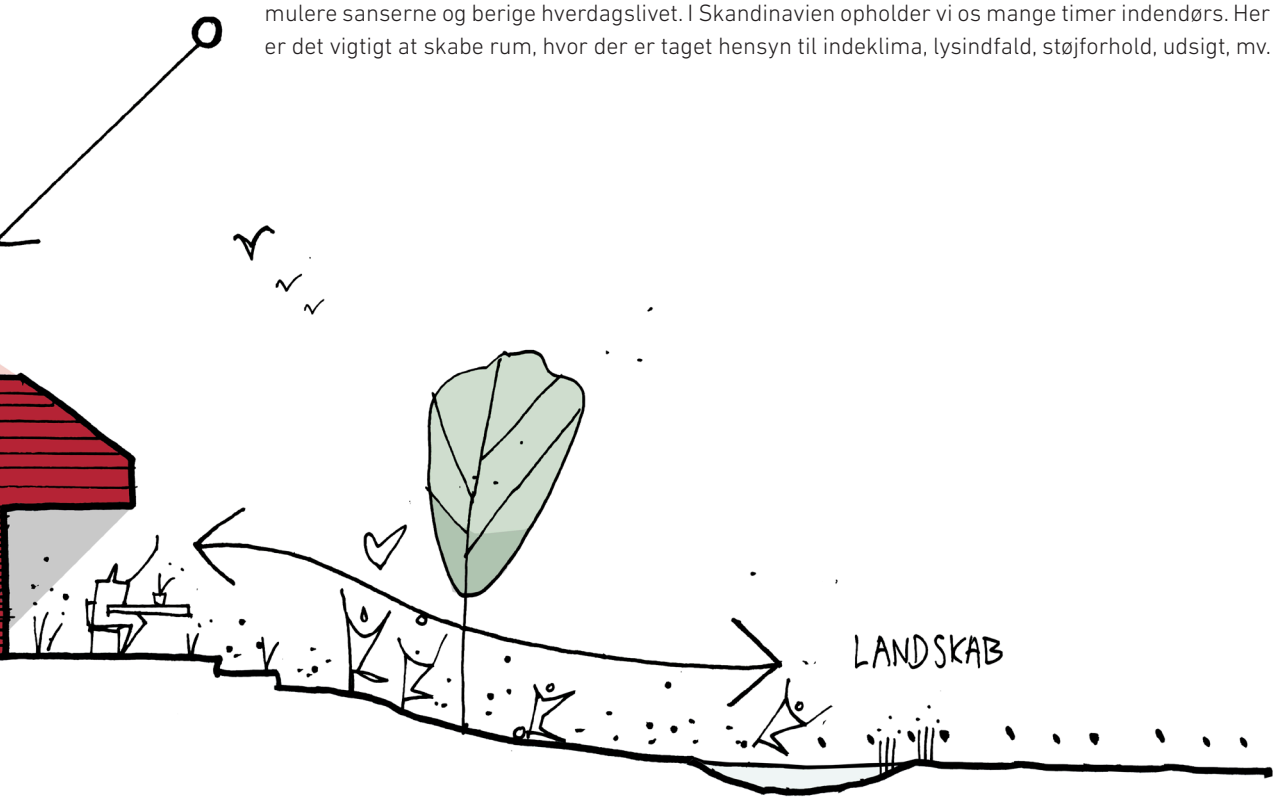

RANDERS KOMMUNE UNDERSTØTTER GOD ARKITEKTUR

PARTNERSKABER, SAMARBEJDER PÅ TVÆRS OG DIALOG

Kvaliteten af fremtidens arkitektur og udviklingsprojekter beror i høj grad på et tillidsfuldt samarbejde og en god dialog mellem byggeriets parter, herunder kommunen, bygherrer, rådgivere, politikere og ikke mindst borgere og brugere. Alle har krav på rettidig involvering i udviklingsprocesserne.

Kommunen har et særligt ansvar for at afveje specifikke ønsker i forhold til de generelle samfundsmæssige hensyn, eksempelvis lovbundne krav til planlægning, byggeri og miljø. Et projekts arkitektoniske udtryk er altid baseret på en samlet vurdering af projektet, herunder anvendelse, påvirkning af eksisterende forhold og den ønskede udviklingsretning. Som omtalt er det essentielt at prioritere en tidlig dialog. Randers Kommune stiller sig altid til rådighed allerede fra projektopstart.

BORGERINDDRAGELSE

Randers Kommune vægter borgerinddragelsesprocesser højt. Det er processer der ofte kaster nye ideer og løsninger af sig, og som sikrer at lokales interesser bliver varetaget. Borgerinddragelse kan ske på mange måder, lige fra formelle høringer over borgermøder til byvandringer, workshops og byrumseksperimenter. Vi vil fortsat arbejde på at skabe projekttilpassede inddragelsesprocesser der kan tilvejebringe brugbare perspektiveringer, nye ideer og meningstilkendegivelser

ARKITEKTURENS DAG

Randers kommune vil deltage aktivt i Arkitekturens Dag, der hvert år afholdes første mandag i oktober som både en national og international begivenhed. Arrangementet kan have forskellig karakter, der vil variere fra år til år - og temaet kan have tilknytning til det landsdækkende tema for dagen.

RANDERS KOMMUNES ARKITEKTURPRIS

Randers Kommunes Arkitekturpris uddeles hvert andet år, og den er byrådets påskønnelse til ejere og arkitekter, der har gjort en særlig indsats. Det kan være projekter, der har fokus på nybyggeri, bevaring, bebyggelsesplaner, landskabsarkitektur, byrum eller inventar. Arkitekturprisen er en påskønnelse af projekter der gør Randers Kommune til et smukkere og bedre sted at leve. Projekterne vurderes af en dommerkomité, som består af fagdommere og politikere. Der gives både præmiering og ros, og de præmierede værker modtager en plakette til at sætte på bygningen. Prisen uddeles på Arkitekturens Dag.

ARKITEKTKONKURRENCER

I Randers Kommune vil være med i forreste række, når det gælder udviklingen af fremtidens arkitektur. Konkurrencer i forbindelse med ideudvikling ved større byggerier, anlæg og byudviklingsprojekter er vigtige. Konkurrencer kan have mange former fx idékonkurrencer, parallelopdrag, eller egentlige arkitektkonkurrencer. Konkurrencerne skal bringe forskellige udviklingsscenarier i spil og dermed øge forståelsen af det givne steds potentialer. Brugen af arkitektkonkurrencer vil altid afhænge af det konkrete projekt, herunder hvilken type udbud der er behov for. Det væsentlige er, at arkitektkonkurrencer i høj grad inspirerer til innovative løsninger og arkitektur med høj kvalitet

The Nordic Barnhouse *- Enfamiliehus i Tebbestrup hvor naturen kommer helt tæt på bebyggelsen.*

Sti Gladbjergvej, Randers *– Randers boligforening(1940) har renoveret boligbebyggelsen og områdets udearealer.*

KOMMUNEN SOM MYNDIGHED

Vi ønsker, at Arkitekturpolitikkens tre mål - Forstå Helheden, Styrk Stedet, Skab Livskvalitet - bliver retningsgivende for fremtidens arkitektur og dialogen herom. Det gælder for private byggerier og for kommunens egne projekter. Arkitekturpolitikken vil blive indlejret i Kommuneplan 2025 og skal indarbejdes i fremtidige lokalplaner.

Arkitekturpolitikken udgør et centralt redskab i kommunens sagsbehandling. Det betyder, at kommunen vil bede bygherrer og rådgivere om at redegøre for, hvordan de tre mål mødes i et givent projekt. Dermed skal der skabes et bedre grundlag for den myndighedsmæssige vurdering af projekters arkitektoniske kvalitet.

Samtidig arbejder kommunen også med bevarende lokalplaner for kulturmiljøer og bevaringsværdige bygninger for på bedste vis at understøtte bevarelsen af et områdes eller et byggeris særlige kvaliteter og historie.

.

KOMMUNEN SOM BYGHERRE

Kommunen er bygherre på en lang række vigtige bygninger og anlæg. For eksempel børneinstitutioner, plejehjem, almene boliger, skoler, veje, stier, byrum og byrumsinventar. Hertil kommer særlige bygninger til sport, kultur og administration. Kommunen skal gå forrest med de gode eksempler. Kommunene skal ved alle opgaver vurdere, hvordan den arkitektoniske kvalitet kan øges med udgangspunkt i Arkitekturpolitikkens tre mål.

VEJLEDNINGER

Arkitekturpolitikken danner grundlag for en løbende udvikling af mere konkrete vejledninger inden for aktuelle emner. Udover at være myndighed, ønsker kommunen også at give mere uformelle inspiration og vejledning. Når den daglige sagsbehandling viser tegn på, at særlige emner giver udfordringer, skal der sættes fokus på emnet og finde løsninger. Der kan være brug for at hjælpe og vise borgere og bygherrer i den rigtige retning om særlige temaer, som berører den arkitektoniske kvalitet i bygninger, byrum eller hele områder. Randers Kommune vi løbende udvikle inspirations- og vejledningsmateriale om forskellige temaer. Det kunne fx være om energirenovering, restaurering, karakteristiske træk for forskellige stilarter, belysning, regnvand, højhuse, tæt-lav boligbyggeri, altaner, mv.

...”Det er vigtigt, at det vi bestiller, er det vi får ”....

> Sakristi, Sct. Mortens Kirke - *Kirkens historiske murværk, konstruktioner og rester af kalkmalerier danner på overbevisende vis stemningen inde i sakristiet. Med få, gedigne materialer og en nænsom tilnærmelse til kirkemurens smukke patina danner det nye sakristi en afbalanceret kontrast mellem det nutidige og det historiske og samtidigt gode faciliteter til menighedsrådet.*

METODE OG PROCES

EN ARKITEKTURPOLITIK FOR HELE RANDERS KOMMUNE

Arkitekturpolitik Randers Kommune 2024 er et resultat af mange menneskers arbejde, og er blevet til i dialog med mange parter. Undervejs har vi fået uvurderlige input, der har præget og påvirket det, som er blevet den endelige udgave af Arkitekturpolitikken. I udarbejdelsen af Arkitekturpolitikken er der lagt vægt på, at lave en arkitekturpolitik, som favner hele Randers kommune. Derfor er den udarbejdet med bred involvering af borgere, politikere, virksomheder, fagbranchen og på tværs af afdelinger i Randers Kommune. Involveringen er sket gennem et længere inddragelsesforløb i 2022-2023 og der har bl.a. indeholdt afholdelse af temadrøftelser, dialogmøder, borgermøder, en fotokonkurrence og opslag via kommunens Facebook og instagram-side.

LOKALE FAGLIGHEDER

Vi har afholdt fagforummøder for arkitekter, Ingeniører, landinspektører og konstruktører mm. bosat i kommunen samt eksterne arkitekter og andre fagfolk, som arbejder for eller i kommunen. Målet var at få forslag til arkitekturpolitikkens struktur, samt at styrke dialogen og samarbejdet.

SAMSPIL MELLEM INTERNE OG EKSTERNE FAGLIGHEDER

Arkitekturpolitikken er løbende blevet gennemlæst og kommenteret af tre eksterne fagkonsulenter. Fagkonsulenterne har medvirket til at sætte politikken i et større fagligt perspektiv, og de har kunnet se på kommunen med et udefrakommende blik.

FOTOKONKURRENCEN "FANG RANDERS KOMMUNES SJÆL"

Som led i arkitekturpolitikken har kommunen arbejdet målrettet med borgerinddragelse i form af bl.a. en stor fotokonkurrence. Målet med fotokonkurrence var at få borgernes input til, hvad der særligt kendetegner Randers Kommune, hvor vi har de gode kvaliteter, og hvad der efter deres mening gør kommunen unik i sit udtryk.Fotokonkurrencen resulterede i ca. 400 besvarelser, som efterfølgende er blevet brugt i politikkens udarbejdelse.

TEMADRØFTELSE BYRÅD

Arkitekturpolitikken er bl.a. et resultat af et temamøde i byrådet afholdt november 2022.

..."Udviklere skal vide at byrådet er ambitiøse"...

Arkitekturens dag *– Randers kommunes arkitekturpris uddeles hvert andet år. Prisen uddeles for at sætte fokus på og anerkende god arkitektur i kommunen.*

Fotokonkurrence "Fang Randers Kommunes sjæl", årstal 2022*– Fotoet viser plancherne af borgernes billeder. Der blev afholdt fernisering på forskellige lokationer (skoler og forsamlingshuse mv) i Randers Kommune. Formålet var, at udbrede og sætte fokus på byens stedsspecifikke kvaliteter og få yderligere input fra borgerne til arkitekturpolitikkens arbejde.*

RANDERS KOMMUNES HOVEDTRÆK

I de følgende tre afsnit vil vi kortfattet pege på en række af Randers kommunes identitetsskabende hovedtræk.

Randers Kommune er begunstiget af sine unikke historiske landskaber og en særdeles righoldig natur. Gudenåens og fjordens vande har formet karakteristiske landsskabsrum med smukke og kontrastfyldte møder mellem vadehav og fjord, mellem søer og floddelta, og mellem lyngklædte heder og krogede skove.

Vi mener det er grundlæggende for forståelsen af kommunen og dens struktur at have blik for blandt andet:

LANDSKABER OG NATUR
KARAKTEROMRÅDER OG BYSAMFUND
KULTURARV OG KULTURMILJØER

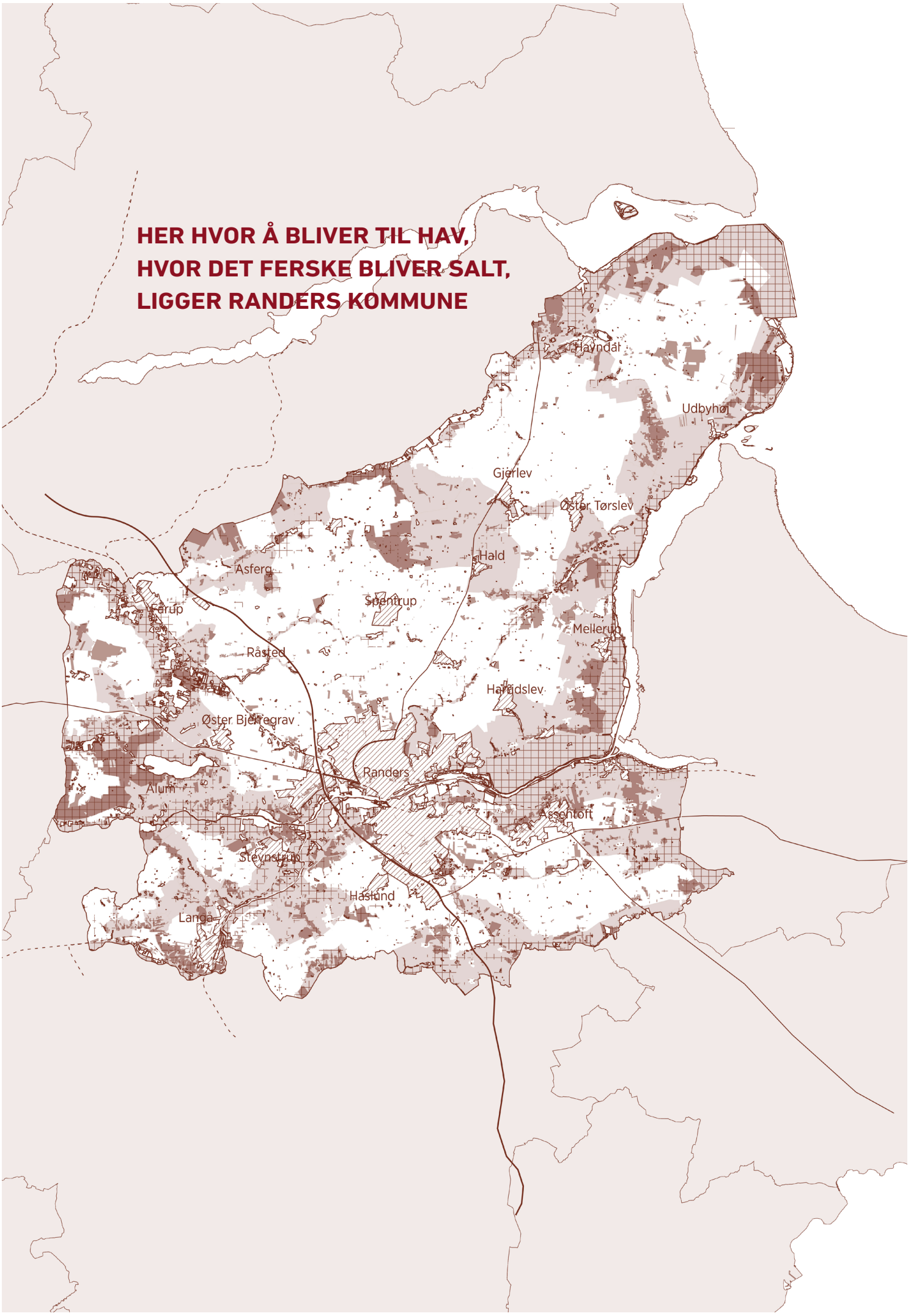
HER HVOR Å BLIVER TIL HAV,
HVOR DET FERSKE BLIVER SALT,
LIGGER RANDERS KOMMUNE
Havndal
Udbyhøj
Gjerlev
Øster Tørslev
Hald
Asferg
Spentrup
Fårup
Mellerup
Råsted
Harridslev
Øster Bjerregrav
Randers
Alum
Assentoft
Stevnstrup
Hastrup
Langå

LANDSKABER OG NATUR

LANDSKAB SOM FORUDSÆTNING FOR BYUDVIKLING

Landskabet var her længe inden vi kom til, og i Randers kommune danner de særlige landskabskarakterer, topografien og tilstedeværelsen af vand i høj grad grundlaget for byernes placering. Samtidig har landskabet gennem tiden været med til at forme vores lokale bymiljøer og bygningers placering og orientering.

Landskabet og historien er forudsætningen for steders identitet og for vores stedsoplevelse. Randers by er et godt eksempel på en by, der er skabt og formet af sine naturgivne forudsætninger. Byen er grundlagt i mødet mellem Gudenåen og Randers Fjord og stedets topografi er et vigtigt særkende for byen. Et særkende, der til stadighed dikterer og styrer udformningen af bydele, byrum og bygninger.

Randers by har i århundrede været kendetegnet ved de karakteristiske røde tegltage op ad den sydvendte skråning på Gudenåens nordside, der foruden bykernen pryder de fleste ejendomme i Vestbyen, Vester Altan og Skovbakken. Ved ankomst til byen fra syd tegner de røde tage en markant, smuk byprofil. Fra Århusvej opleves byen som en helhed, en samlet masse, i kraft af de røde tage. Også fra de lave engarealer, helt fra motorvejen i vest og ind til Randersbro, ses tagfladerne tydeligt. Tegltagene skaber et iøjnefaldende og sammenhængende smukt bagtæppe – et bylandskab – der er et vigtigt vartegn for Randers by og en markant byarkitektonisk kvalitet, vi skal værne om.

Bevæger man sig ind i denne nordlige del af byen, og oplever byen indefra og ud, så oplever man også her landskabets betydning. Gadestrukturen og terrænforholdene fremkalder de mest fantastiske kig langs de stejle gader ud mod Gudenådalens grønne strøg. Randers by eksemplificerer med andre ord sammenspillet mellem landskab og byudvikling. Alt sammen bevaringsværdige kvaliteter.

...”Landskabet skal være centralt i vores billede af byen, og et steds naturgivne kvaliteter skal være styrende, når vi planlægger og udvikler vores by”...

De røde tage og dets skrående terræn er karakteristisk for bykernen. Her kig fra Vorup enge mod Vester Altanvej kvarteret.

...”De røde tage er et vigtigt vartegn for Randers by og en markant byarkitektonisk kvalitet, vi skal værne om”...

...”Vi er mega heldige, at vi har naturen til rådighed - det er ikke en selvfølge”...

Kig fra Vorup mod Randers By. Byen karakteriseres af ådalens flade enge med et smukt kuperet landskab i ryggen.

...” Ved ankomst til byen fra syd tegner de røde tage en markant, smuk skyline”...

…”Sigtelinjer skal bevares og må ikke bebygges. Der skal værnes om de lange kik i byen og kik over vandet”…

…”Når vi klædes på skal det være med troværdige visualiseringer”…

SAMSPIL MELLEM NATUREN OG BY

Der er korte afstande mellem forskelligartede naturoplevelser, kultur-og naturlandskaber i Randers Kommune, hvilket er en stor kvalitet i kommunens forskellige bysamfund. Den lette adgang til naturen fordrer fysisk bevægelse og mental trivsel for borgerne. Arkitekturpolitikken ønsker at fremme smukke sammenhænge og overgange mellem bebyggelse og natur. Sigtelinjer, bevaringsværdige landskabsrum, grønne kiler og grønne forbindelser skal respekteres når der bygges nyt. Det skal kunne mærkes, at Randers er en by, der lever med naturen tæt på.

Randers Kommune ønsker at skabe plads til naturen. Det er vigtigt at bevare store og sammenhængende grønne områder og grønne netværk for dyr og planter, hvor der er plads til den selvforvaltende natur. Naturområder, der muliggør et mere komplekst dyreliv med plads til større arter, der trives med større afstand til mennesker. Desuden er det vigtigt, at vi sikrer plads til vandets bevægelse fra bagland til bugt, så vi undgår oversvømmelser. Landskabet er derfor en hovednøgle i bæredygtig byudvikling i forhold til både klimatilpasning og biodiversitet.

LANDSKABET IND I BYERNE

I Randers Kommune ønsker vi, at vores byer generelt bliver grønnere. Vi ønsker at trække landskaber helt ind i byrummene. Vi ved, at grønne områder og åndehuller er afgørende for menneskers trivsel. Parker, træer, beplantning, m.v. renser luften, giver skygge, nedkøler, opsamler regnvand og fremmer biodiversitet. Grønne områder fungerer som byens lunger og er med til at skabe et sundt bymiljø. 'Den grønne by' omfatter mere end etablering af parker på frie arealer, den kræver gentænkning af måden, vi bruger vores flader på. Det kan være ved at etablere 'hængende haver' med grønne tagterrasser, grønne facader og bevoksede altaner.

Vi skal i kommunen fremadrettet være bedre til at implementere det grønne på alle skalatrin. En bevidst bearbejdning af udenomsarealerne, hvad enten det er private haver eller fælles friarealer, er afgørende for at gøre kommunen grønnere. Vi skal gøre plads til flere høje træer i byen og vi skal undlade at befæste arealer, der med fordel kunne være grønne.

LANDSKABER OMKRING PRIMÆR INFRASTRUKTUR

Randers kommune er som nævnt en del af den østjyske millionby med stor pendlingstrafik mod både nord og syd. Det er en trafik, der ikke mindst bliver afviklet via motorvej E45 og den nord-sydgående jernbane. Det er her vigtigt at understrege, at arkitekturpolitikken også vedrører de arealer og landskaber, der knytter sig til denne primære infrastruktur. Der er mange hensyn, der skal tages, når man planlægger i de store landskaber, der ofte opleves i høj hastighed.

E45 - *Broen ved Randers fører motorvejstrafikken over Gudenåen.*

NATUREN I CENTRUM

I Randers kommune vil vi fremme mere natur og biodiversitet i vores byer, så naturen i højere grad bliver styrende i byudviklingen, giver identitet til stedet, og sikre kvalitet i projekterne.
Under COVID-19 blev det tydeligt, hvilken positiv betydning naturen har for vores velbefindende og vores trivsel. Nem adgang til naturen er en af de ting, der gør boligområder og bydele attraktive at bo og leve i. Når vi udvikler nye boligområder og bydele, så skal der skabes plads til større sammenhængende fællesarealer, rekreative kiler, samt skabes gode forbindelser med nem og direkte adgang til naturen.

Naturen er vigtig for borgernes fysiske og mentale sundhed. Mennesket har et nedarvet behov for at forbinde sig til naturen. Det er påvist, at en tæt forbindelse til naturen forbedrer menneskes livskvalitet. En undersøgelse af Friluftsrådet viser, at 84% af danskerne oplever, at friluftsliv og ophold i naturen forbedrer deres humør og psykiske trivsel positivt. Jo mere sammenfiltret naturen er med byen, jo mere modstandskraftig er byen, og derved skabes forudsætninger for bedre bymiljøer og bedre livskvalitet.

Naturen skal derfor have større fodfæste i udviklingen af vores byer, særligt da landskabets kultur –og naturværdier er vigtige værktøjer til løsning af tidens store samfundsudfordringer; klimasikring, bæredygtighed, øget biodiversitet. Ved først at tænke landskab og byudvikle på naturens præmisser giver vi fra starten projekter en fordel i, at udnytte områdets naturlige processer og derved skabe en naturlig resiliens, eksempelvis i forhold til fremtidens klimaudfordringer.

…"Det har afgørende betydning for bosætning, at naturen er tæt på og at den er tilgængelig"…

…"Der skal være flere grønne områder i byerne, når vi planlægger nye boligområder"…

< Gjerlev *– Foto fra Gerlev, hvor der er anlagt offentlige stiforbindelser, sideplateauer og folkeskov. Naturprojekterne ude i landskabet bidrager til varierede oplevelser for byens borgere og sikrer at områdets naturkvaliteter bliver mere tilgængelige.*

The Nordic Barnhouse – *Enfamiliehus i Tebbestrup hvor naturen får lov at komme helt tæt på bebyggselsen og danner et eksemplarisk samspil mellem inde og ude.*

Områdefornyelse i Gjerlev – *Bænke skaber indbydende opholdsmuligheder i grønne omgivelser.*

< Kærsemindeparken, Randers – *Eksempel på et boligområde, hvor opsamling og afledning af regnvand håndteres på terræn i områdets grønne landskabskile. Sammentænkning af blå og grønne elementer giver her stor rekreativ værdi for områdets beboer og besøgende.*

KARAKTEROMRÅDER OG BYSAMFUND

Byerne og landsbyerne i Randers Kommune er opstået og har udviklet sig med vidt forskellige historiske baggrunde, hvilket afspejler sig i byernes arkitektur, indretning og overordnede udtryk. Bysamfundenes forskellige historik manifesterer sig også i de betydningsbærende funktioners placering, og dermed også i det levede liv i de forskellige byer.

Byerne i Randers Kommune er funderet på, og formet af, mange års udvikling. For eksempel går etableringen af de første bopladser ved Munkdrup helt tilbage til perioden fra ca. 12.000 til 11.000 f.v.t., mens gadestrukturen i Randers midtby er formet i middelalderen. I nyere tid, har især industrialiseringen og efterkrigstidens store boligudbygninger formet byernes udvikling. I dag præges byggeaktiviteten af byomdannelsesprojekter (områder der skifter funktion) og nye tæt-lav boligbebyggelser. Hvert sted har sin egen lille fortælling, som har været med til at sætte sit præg på lokale byggeskikke og arkitektoniske udtryk. Der er med andre ord mange lag og mange års historie at bygge videre på.

Arkitekturpolitikken vedrører midtbyer, forstæder, de mindre byer, landsbyerne, det åbne land og kulturlandskabet. Der er mange forskellige tætheder, fra etagebyggeri til parcelhuse og fritliggende ejendomme. Det er her afgørende at forstå de forskellige bysamfunds særpræg, udfordringer og potentialer. Det kræver kortlægning og lokal indsigt at lave stedsspecifikke og meningsfulde transformationer og tilføjelser.

SEKS FORSKELLIGE KARAKTEROMRÅDER

Som det fremgår af Kommuneplan 2021, består Randers Kommune af seks forskellige karakterområder. Karakterområderne er udpeget for at sikre, at byudviklingen sker med udgangspunkt i de lokale identiteter og kvaliteter. De udgør derfor den overordnede ramme for den strategiske udvikling af kommunen.

På næste side ses en illustration der viser de seks karakterområder og de mange forskellige bysamfund der findes i kommunen. Afgrænsningerne er ikke eksakte, men skal ses som et billede på en forståelse af de enkelte lokalområder i kommunen. Lokalområder, som har hver deres identitet, historie, bebyggelsestype og karakter. Og det er både byerne, bydelene, kvartererne, landsbyerne og gaderne, der har hver deres unikke kvaliteter og appellerer til forskelligt liv og differentieret arkitektur, tilpasset til det enkelte sted. Vi vil i det følgende kortfattet gennemgå de seks områder.

...”Vi skal understøtte at byen bliver divers”...

FJORDBYERNE
DE ÅBNE VIDDER
SKOV- OG SØLANDSKAB
ÅDALEN
FORSTÆDERNE
RANDERS BY

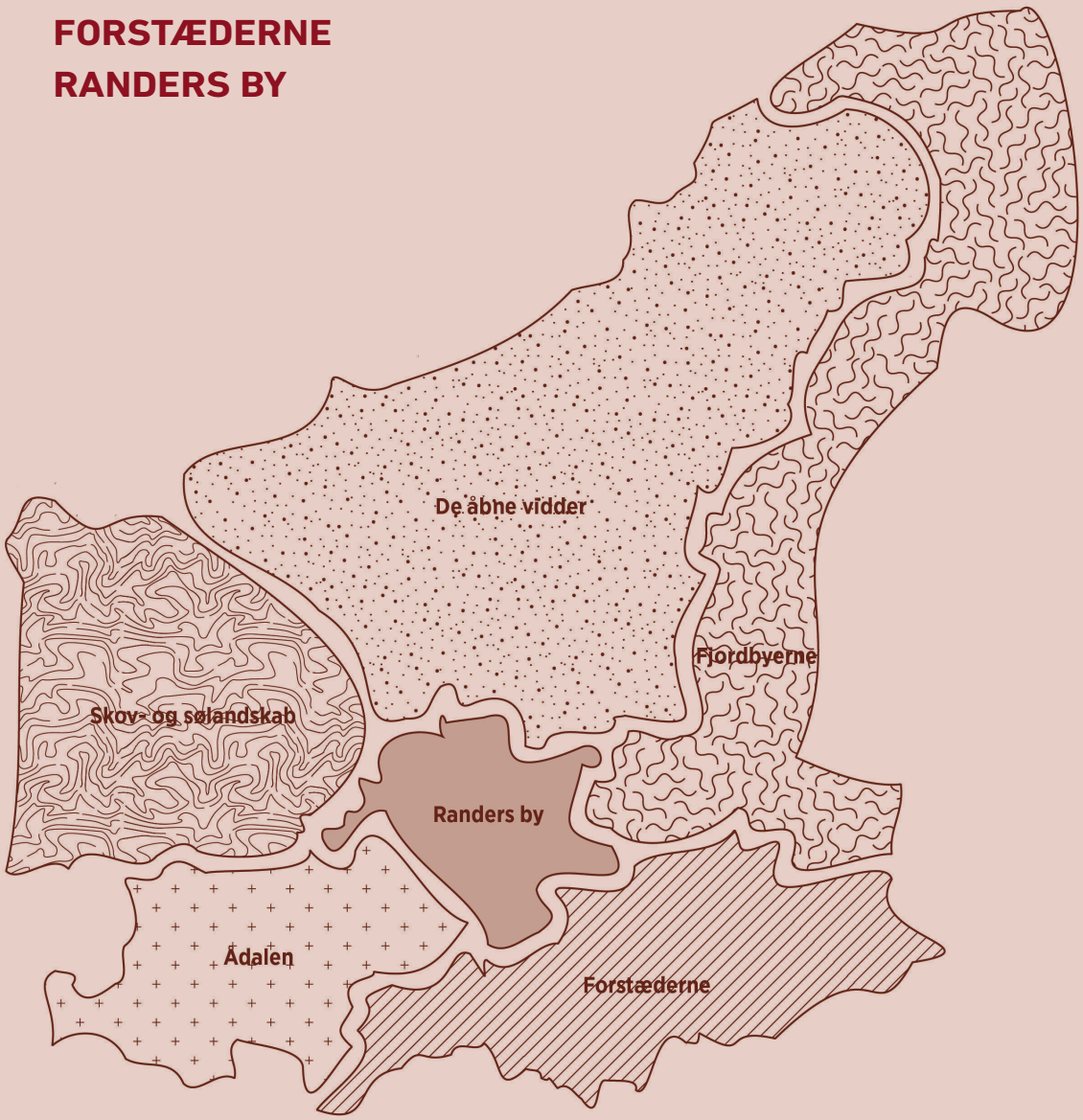

1. FJORDBYERNE

Dette område i den østlige del af kommunen indeholder helt særlige landsbymiljøer, hvor især naturen og nærheden til fjorden er med til at skabe identitet og kvalitet. Det er vigtigt at være opmærksom på at styrke de rekreative sammenhænge og at skabe bedre forbindelser til fjorden. Prioriter byomdannelsesprojekter fremfor etableringen af nye boligområder. Omdannelser skal have respekt for de nuværende bysamfunds identitet og historie.

2. DE ÅBNE VIDDER

Bevæger man sig ind fra kysten og fjorden, hæver landskabet sig, og man kommer op, hvor der er udsigt over de åbne vidder. Her forenes plantage- og hede- og produktionslandskaber. Landsbyerne er karakteriseret ved stærke fællesskaber. En god infrastruktur fra øst-vest er i højsædet, ligesom der er fokus på etablering af bynær natur samt rekreative forbindelser mellem byerne. Her må der gerne være et varieret boligudbud med den rigtige prioritering mellem villagrunde og tæt-lav boligbebyggelse, men udviklingen skal understøtte de eksisterende kvaliteter og livet i de mindre byer.

3. SKOV- OG SØLANDSKABET

I dette område mod vest fortæller de smukke landskabsformer om et storslået istidslandskab. De forskellige kulturlandskaber har hver deres egen historie og det er især i naturoplevelserne, at potentialerne gemmer sig. Det er her vigtigt at være opmærksom på de rekreative potentialer. Der er rekreative forbindelser og netværk, der skal styrkes. Landsbyerne har i dette område hver deres særpræg og der er flere steder med stor kulturarv. Dette karakterområde rummer plads til etablering af nye bæredygtige byer eller omdannelse af de eksisterende byer.

4. ÅDALEN

Karakteriseret ved Gudenåens forløb og naturen omkring strækker dette område sig fra Randes by mod sydvest. Kvaliteterne, som er tilknyttet dette forløb, skaber et stærkt fundament for både bosætning og den fokuserede klimaindsats. I forhold til bosætning er det især byerne Langå, med et rigt kultur- og musikliv, og Stevnstrup, med sin naturnære placering, der udgør det største potentiale. Men der er dog også flere landsbyer med en helt særlig landsbyidyl, hvor rammerne for det gode landsbyliv kan styrkes.

5. FORSTÆDERNE

I den sydlige del af kommunen findes dette område, som med sin tilknytning til både motorvej E45 og resten af den østjyske millionby er karakteriseret af en spredt forstadsbebyggelse. Udviklingen er dog centreret omkring en række landsbyer med hver deres identitet. Dette område lægger naturligt op til en fortsættelse af den vækst, som det har været præget af gennem årene, og som der bosætningsmæssigt er et stort potentiale i. Udviklingen skal dog understøtte en bæredygtig byudvikling.

6. RANDERS BY

Kommunens hovedby, hvor de fem øvrige karakterområder mødes, har en helt særlig kombination af by og natur. Byen har udviklet sig med udgangspunkt i den historiske middelalderby placeret ved udløbet af Gudenåen i Randers Fjord. Byen består dog i dag af vidt forskellige områder, med hver deres unikke karakter, historie og identitet, som der lokalt skal bygges videre på. Den blandede by med forskellige boligtyper og en blandet beboersammensætning skal understøttes og udviklingen skal ske ved fortætning og omdannelse af eksisterende arealer. Og så er der med byudviklingsprojektet Flodbyen et særligt fokus på udviklingen af midtbyen og styrkelsen deraf, hvor især de grønne og de blå potentialer skal understøttes.

*< **Kig mod ådalen**. Fotoet er taget i Fredensgade. De markante terrænspring og de velproportionerede huse danner flere steder tætte gaderum med kig til ådalen. Randers er en by med indsyn og udsyn, og det er disse lange, ubrudte kig til ådalen vi skal værne om.*

Råby *– I Randers Kommune har vi mange fine karakterfulde landsbyer. På fotoet ses Råby Gadekær. Det at hele bymidten består af vand gør, at det er en helt speciel oplevelse at være i Råby.*

Danish Crown *- Eksempel på et erhvervsbyggeri, der er opført med omtanke for de store sammenhænge i landskabet. Huset ligger synligt, når man ankommer til byen, men i harmoni med omgivelserne. Tre kontorbygninger ligger som en vifte og optager det faldende terræn og skaber samtidig et imponerende indre glasoverdækket atrium der kobler bygningerne sammen til en helhed. Fra husets atrium er der flotte kik ind mod Randers med levende marker i forgrunden.*

< ***Enghusene i Hornbæk -*** *Boligområde hvor bebyggelsen er tilpasset landskabet. Den naturlige skråning har her været styrende for bebyggelsens udformning.*

LANDSBYERNE OG DET ÅBNE LAND

I Randers Kommune har vi mange fine landsbyer, samt klynger af huse i det åbne land. Mere end en tredjedel af Randers Kommunes befolkning bor uden for Randers by. Landsbyerne har mange forskellige kvaliteter, der knytter sig til det landskab eller den kulturhistorie, de er en del af.

Kommunens forskelligartede landsbyer rummer attraktive alternativer til bosætning i de store byer. Her er det muligt at nyde naturen, roen og det lokale fællesskab. Randers Kommune ønsker, at der er dynamik og udvikling i landdistrikterne. Landsbyerne skal være et godt sted at bo og arbejde, og noget tyder på, at der er nye tendenser til at børnefamilier igen i højere grad flytter til landdistrikterne. Dette giver nye muligheder for at løfte landsbyernes forskellige potentialer. I nogle landsbyer arbejdes der eksempelvis med at istandsatte tidligere landejendomme til boliger eller bofællesskaber.

Ved ombygning, restaurering eller placering af bebyggelse i det åbne land og landsbyerne er det vigtigt, at der tages hensyn til det, der gør områderne attraktive. Det være sig de unikke landsbymiljøer, de fantastiske landskaber eller den storslåede natur. Der skal være plads til udvikling, men udviklingen skal samtidig understøtte og bygge videre på værdierne i de enkelte lokalsamfund. Der er stor forskel på landsbyernes udvikling, og derfor også stor forskel på hvilke behov for støtte og vejledning borgerne har i de enkelte landsbyer. Randers Kommune tilbyder forskellige indsatser i landdistrikterne afhængig af det enkelte områdes ressourcer og behov. Flere landsbyer er blevet dygtigere til at tænke nyt, til at samarbejde og til at søge penge til projekter gennem fonde, LAG Randers og områdefornyelse.

Den altovervejende del af kommunen er et åbent landskab, men her ligger også enkelte bygninger eller små klynger af bygninger. Disse er også en del af det oplevede landskab, hvorfor deres indpasning i landskabet er meget vigtig for den samlede oplevelse. Landskaberne er én af kommunens væsentligste attraktioner for både bosætning og turisme. Derfor er det vigtigt at byggeri i det åbne land, også fremadrettet er tilpasset landskabet og det lokale kulturmiljø.

...” Alle projekter skal tage hensyn til stedet, omgivelsernes byggeskik og identitet”...

...”Byggeri skal tilpasses landskabet og det lokale kulturmiljø”...

***Øster Bjerregrav** - Grønne lommer langs Bredgade. Projektet består af udvikling og anlæg af nye byrum ved krydset Bredgade/ kirkevej og Bredgade 4. Projektet er blevet til gennem private ildsjæle og fonde, samt støtte fra Randers kommune områdefornyelse.*

***Læsten bakker** - Læsten Bakker befinder sig 14 km vest for Randers og er det største fredede område i Randers Kommune. Det bakkede landskab er oplagt til en gåtur, hvor du undervejs kan nyde udsigten over Skalsådalen og Fussingøs skove.*

BYRUM OG BYLIV

BYRUM TIL HVERDAGSLIVET

Byrum er byens forskellige rum, hvor alle må komme. Det kan være torve, pladser, veje, parker og fælles bygninger som skoler, biblioteker, kulturinstitutioner, idrætsfaciliteter og lokale mødesteder. Kort sagt steder man kan være, når man er uden for eget hjem. Der findes mange typer byrum I Randers, som danner rammer om forskellige møder mellem mennesker og bydelens liv. Gode byrum skaber livsglæde og bidrager til relationer mellem mennesker. De er identitetsskabende, skaber lokal forankring og udgør ofte vigtige brikker i oplevelsen af høj bykvalitet.

BYRUM MED AFSÆT I BYENS LIV OG IDENTITET

I Randers Kommune arbejder vi for at byens rum designes med afsæt i byens liv og identitet. Det er afgørende, at udformningen af bygninger og byrum tager udgangspunkt i en menneskelig skala, så der skabes byer og byrum for mennesker. Det betyder, at bebyggelser, bygninger og byrum skal udformes, så de skaber livskvalitet for den enkelte, og inviterer til fællesskab mellem mennesker. Der er behov for rum i byen, der indbyder til ophold, ro og fordybelse, fællesskab og understøtter uformelle møder.

KUNST I DET OFFENTLIGE RUM

I Randers kommune har vi fokus på kunst og kultur. Randers kommune har en kunst og kulturpolitik, fordi vi ønsker at tænke kunst og kultur ind i byens fysiske rammer - både i det enkelte byrum, men også i forhold til den måde vi bevæger os gennem byen på. Vi vil kendes for at være en kommune, der sørger for levende byrum, hvor borgerne finder livsglæde, meningsfulde relationer og har masser af gode steder at være uden for eget hjem. Tværfaglighed og flere borgere skal inddrages tidligt i byudvikling, så byggeri giver den rigtige plads til det kulturelle liv, der også skal leves.

...”Byen skal designes til alle. Alle skal føle sig inviteret til at bruge byen, uanset om man er ung eller gammel eller har brug for hjul til at komme frem”...

...”Der skal ikke bygges i alle ”huller” som fortætning - der må gerne være åndehuller”...

Jens Otto Kraghs Plads *– Et byrum i Randers By der benyttes til mange forskellige midlertidige aktiviteter. På fotoet anvendes pladsen til Streetfood.*

Bar Roma, Erik A. Frandsens skulptur *- Randers er en by, hvor der arbejdes ambitiøst med kunst i det offentlige rum. Med Bar Roma, er der i alt 70 skulpturer fordelt rundt om i kommunen.*

Kirketorvet *- Byforskønnelse af byrummet Kirketorvet har bidraget til en mere stemningsfuld og indbydende plads. På fotoet ses ny bænk langs kirkemuren, hvorfra udsigt og solen kan nydes.*

Klyngehuset Kronjylland *- Albæk borgerforening og Landsbyklyngen Kronjylland har bygget et åbent og fleksibelt mødested, der fremmer fritidsaktiviteter. Projektet har fået støtte gennem "Mødestedet" – en kampagne som Lokale og Anlægsfonden og Realdania står bag, samt støtte fra fonde og Randers kommune områdefornyelse.*

< ***Storkeengen*** *- Vandmiljø Randers og Randers Kommune har sammen skabt klimatilpasningsprojektet Storkeengen. Projektet viser hvordan klimasikring og adgang til natur kan gå op i en højere enhed. Diget sammentænkes med stier, ramper, plateauer og styrker forbindelsen mellem by og natur.*

FORBINDELSER OG MØDESTEDER

VEJE ER BYRUM

Randers ´veje er mange. Hovedveje, ringveje, fordelingsveje, boligveje og statsveje, som mange kører på dagligt. Cykelveje, veje til fods, eller veje til offentlig transport. Kommunes veje fylder en stor del af vores hverdag og er en del af det billede, mange har af byen og landskabet. Ud fra en trafikmæssig tænkning kan veje forstås som steder, hvor trafik afvikles – hvor mennesker og varer kan blive transporteret fra a til b. Men veje skal og kan være mere end det. Veje er vigtige byrum. Veje skal være effektive forbindelser, men de skal også give smukke og inspirerende oplevelser på farten. Veje skal derfor udformes med karakter, natur og variation.

I Randers kommune arbejder vi på, at byens gade og vejrum designes med samme omhyggelighed som byrum, så flere af byens veje opleves som frodige og grønne byrum. Boligveje skal understøtte byrum til fællesskab, og de større forbindelsesveje er ikke kun forbeholdt bilister, men er til alle trafikanter. Veje skal binde byen sammen i stedet for at opdele byen, som de store veje nogle steder gør. Parkering i nye projekter skal integreres som en del af bebyggelsesstrukturens arkitektoniske idé. Vejenes kanter skal ikke udgøre større asfalterede flader, men kan i stedet være varierede byrum med træer, vandhåndtering eller anden bynatur. Det gælder både på boligveje, i erhvervsområder og i den blandede by. På den måde får vi veje, som samtidig understøtter klimahåndtering og biodiversiteten.

Vi vil udvikle Randers til en mere fodgængervenlig by, hvor det er nemmere at komme frem på cykel eller til fods. Gode stiforbindelser fremmer bevægelse og sundhed. Gående, cyklende og kollektiv trafik skal prioriteres i bydelenes udvikling. Oplevelsesrige og sanselige forbindelser i grønne korridorer, smutveje eller gaderum kan fremme cykling og gang. Stier skal forbindes logisk på tværs af bydele, til og fra knudepunkter og rundt i byen. Mobilitetsknudepunkter skal bidrage til en god oplevelse i den kollektive trafik. Der skal være fokus på tryghed og tilgængelighed gennem design og belysning, og kunstnerisk udsmykning kan berige oplevelser af forbindelserne.

...”Veje skal designes med samme omhyggelighed som byrum, så flere af byens veje opleves smukke og grønne – og tilfører hverdagslivet oplevelser og kvaliteter”...

> Skovlystbroen, Langå - *Eksempel på et vejprojekt der har arkitektonisk integration. Broen skaber effektive forbindelser mellem Langå og den nærliggende natur -og tilføre samtidig æstetiske oplevelser og kvalitet. Stibroen snor sig gennem landskabet og fremhæver stedets kvaliteter, samtidig med at det selv fremstår som en del af landskabet. Forbindelsen er idag et populært udflugtsmål for cyklister og fodgængere.*

RAIL - SERVICE

KULTURARV OG KULTURMILJØER

I Randers kommune har vi mange fine bygninger og kulturmiljøer. Konkret er der på nuværende tidspunkt udpeget ca. 2450 bevaringsværdige bygninger, ca. 45 fredede bygninger (heraf 2 broer) og 51 værdifulde kulturmiljøer. Disse udpegninger har til hensigt at sikre, at disse bygninger og miljøer bevares for eftertiden. Der er heldigvis tradition for at den rige bygningshistoriske arv bevares her i kommunen. Husene har ofte fine bygningsdetaljer, særlige formater på vinduer og sprosser samt materialer af høj kvalitet der patinerer flot. Byens ældre huse er i det hele taget ofte udført med særlig håndværksmæssig omhu og fremstår med en stoflighed og kvalitet, som sjældent kan opnås ved nybyggeri og moderne byggeteknik.

FORTSAT FOKUS PÅ BEVARING

De mange fine bygninger og kulturmiljøer kan vi være stolte af, men vi skal fortsat sikre, at der passes godt på dem. Bygningerne og miljøerne skaber identitet og indeholder vigtige fortællinger om stedernes historie. De formidler den kulturhistorie, som vi alle er en del af. Når de bevares, styrker de karakteren og attraktiviteten for et område, og er dermed med til at løfte stedet og borgerens ejerskab hertil. Vi skal også værne om de udpegede bygningers nære omgivelser og den bystruktur de indgår i. Bystruktur og nære omgivelser kan være med til at støtte op om de fortællinger som de fredede og bevaringsværdige bygninger rummer.

...”Vi skal passe godt på alle de fine steder vi har - Ombygninger eller nye bygninger skal passe ind med omgivelserne og stedets historie”...

>Æggepakkeriet - *Omdannelsen af det tidligere Æggepakkeri til kontormiljø er et fremragende eksempel på hvilket potentiale der ligger i at genbruge bygninger og bymiljøer på kreativ vis. Ved at afdække de oprindelige konstruktioner, og lade sporene efter bygningens historie være synlige i f.eks. gulve og vægge, får de nye arbejdspladser en særlig stemning og karakter, som viser hvor værdiskabende genbrug kan være.*

AFSÆT I KULTURARV OG IDENTITET

Her i kommunen skal udvikling ske med afsæt i kulturarven og den lokale identitet. Nybyggeri, omdannelsesprojekter eller fortætningsprojekter skal altid skal forholde sig til omgivelserne og de værdier som måtte være i et lokalområde. Vigtige kulturmiljøer skal bevares og anvendes som et aktiv og nye byområder skal udvikles, så de passer ind i den lokale kontekst. Mangfoldighed og sammenhængskraft skal sikres med den eksisterende, omkringliggende by eller bebyggelse.

Steder med høje bymæssige og arkitektoniske kvaliteter er mere sårbare over for forandringer, og vil kræve en mere nænsom og balanceret udvikling. Omvendt er der steder, hvor ny arkitektur kan bidrage til at udvikle og forstærke stedets identitet gennem mere markante projekter, som føjer nye tidssvarende lag til historiefortællingen.

TRANSFORMATION FREM FOR NEDRIVNING

I dag, af klima- og bæredygtighedshensyn, er vi nødt til at prioritere transformationsprojekter (restaurering, renovering, ombygninger og fornyelse), fremfor nedrivning og nybyggeri. Det betyder, at vi generelt skal være bedre til at se potentialer i by- og bygningsstrukturer der ellers ikke er vurderet til at have nogen reelle bevaringsværdige kvaliteter. Der er heldigvis mange aktuelle eksempler på at det er lykkedes at få store værdier ud af at transformere frem for at nedrive.

Der findes samtidig også nyere bebyggelse, som ikke nødvendigvis er udpeget som bevaringsværdigt, men som også har en stor værdi, enten arkitektonisk, kulturhistorisk eller kulturmiljømæssigt. Derfor er det altid vigtigt at være opmærksom på de identitetsskabende værdier der kan være i et givent område.

…”Vigtige kulturmiljøer skal bevares og anvendes som et aktiv og nye byområder skal udvikles, så de passer ind i den lokale kontekst”…

Skødtgården i Vestrup *- Et eksempel på en tidligere landejendom, der er blevet restaureret og udbygget, så den indeholder 14 boliger.*

Von Hattenstræde 1 - *Randers kommune rummer en rig og mangfoldig kulturarv. Von Hatten Hus er opført i 1799 og har været fredet siden 1919. Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger i Randers Kommune har været hoveddrivkraft for bevarelse af det utrolige kulturminde. Huset er blevet restaureret til en tidssvarende bygning med kultur, erhverv og boliger og vil fortsat huse den legendariske musikcafé Café Von Hatten.*

Brandvej

***Fladbrohus** - Ombygning af villa fra 1964. Med få strategiske indgreb er huset blevet moderniseret, energioptimeret og de oprindelige arkitektoniske værdier er blevet udbygget.*

***Rhanders Handsker** - Renovering af detailbutik Randers Handsker. Ved at bevare mest muligt af den fantastiske udsmykning, har man fået foræret et udsøgt udgangspunkt og en farvepalette, der har givet butikken en helt særlig sjæl og identitet.*

*< **Søren Møllers Gade 2** - Ombygning af kommuneskolen fra 1900 skal fremhæves for bygherrens og arkitektens evne og vilje til at omsætte rum og funktioner fra en anden tid til vellykkede og rumlige boliger. Transformationen finder sin tydelige inspiration i bygningens iboende karakter og kvaliteter, hvor stærke oprindelige arkitektoniske elementer tillades at finde deres nye form i den nye brug.*

BÆREDYGTIG ARKITEKTUR, BYKVALITET OG BYUDVIKLING

**ESSAY AF ARKITEKT MAA LARS AUTRUP,
DIREKTØR I AKADEMISK ARKITEKTFORENING**

Vi befinder os i en tid, hvor danskernes ressourceforbrug er fire gange så stort, som det tilladte, hvis vi skal holde os indenfor de planetære grænser. Det kalder på en helt ny måde at tænke på og en helt ny tilgang til byggeri og byudvikling. Og der er noget at hente.

Samlet set står vores byggeri herhjemme for hele 30% af Danmarks CO2 udledning. Det skyldes ikke alene den energi, vi bruger i bygningerne. En stor del af problemet ligger i, at vi har et ekstremt højt forbrug af byggematerialer og en riv-ned og byg-nyt-kultur, der betyder, at 35% af Danmarks samlede affald stammer fra byggeriet.

Tallene taler deres tydelige sprog: Der er akut brug for at ændre vores måde at bygge og byudvikle. Samtidig er det vigtigt, at det sker i en social retfærdig retning, hvor der er plads til alle, og der bliver taget hensyn til udviklingen i både by og på land – og i hele verden. Det var også konklusionen, da flere tusind arkitekter i sommeren 2023 var samlet til verdenskongres i København under temaet "Sustainable Future - Leave No One Behind". Her diskuterede vi, hvordan vi kan håndtere de globale udfordringer med klima og bæredygtighed og bidrage til FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling. Kongressen førte til 10 principper for radikal og hurtig forandring hen mod et bæredygtigt bygget miljø.

SE VÆRDIEN I DET EKSISTERENDE

Sagen kort: Vi skal tænke på klodens tilstand og vores fælles fremtid, hver gang vi træffer et valg og skabe attraktive, bæredygtige alternativer, til den måde, vi har bygget frem til i dag. Først og fremmest skal vi spare på ressourcerne. Med den viden vi har i dag, kan vi ganske enkelt ikke forsætte med at hælde nye udtømmelige ressourcer ind i byggeindustrien. I stedet må vi se på, de bygninger vi har som en ressource, og bevare, genanvende og transformere til nye formål og funktioner. Og med blik for historien, stedets og bygningernes kvaliteter, få det skønne frem i det eksisterende. Det er der allerede mange gode eksempler på – også i Randers Kommune.

SKAB ATTRAKTIVE ALTERNATIVER

Naturligvis kommer vi ikke uden om at bygge nyt. Men i stedet for at ty til de gængse byggematerialer, kommer vi i langt højere grad til at anvende nye regenerative, biobasserede materialer - i det omfang vi ikke kan genbruge og upcycle. Træ er lige nu det oplagte alternativ. Nye biobaserede materialer som biocement, hempcrete og søgræs findes også på hylderne. Og lige nu undersøger og afprøver arkitekter m.fl. både de tekniske, skalerbare og æstetiske muligheder i lokale forekomster, som jord, strå og svampemateriale, med smukke resultater, der passer ind i vores by- og landskabsmiljøer.

GIV NATUREN OG FÆLLESSKABET PLADS

Skal vi spare på ressourcerne og bevare biodiversiteten, kan vi heller ikke blive ved med at indtage nye landområder til byudvikling. I stedet kommer vi til at omdanne og fortætte de arealer, der allerede er indlemmet i byen, så de understøtter en mere bæredygtig udvikling. Samtidig kommer vi til at leve på færre kvadratmeter – men dele flere. På den måde kan vi både tage hensyn til klimaet, give flere mulighed for at opfylde deres boligdrømme og tage del i det sociale fællesskab.

Den grønne omstilling kalder på nye løsninger og den taler for en højere grad af eftertænksomhed. Det hele hænger uløseligt sammen, og der er ingen nemme veje til bæredygtig byudvikling. Men formår byerne at se og udnytte potentialerne i naturen, det eksisterende og give plads til naturen og ikke mindst innovative måder at bygge på, kan vi tage et stort skridt i den rigtige retning,

Med de ti principper fra 'The Copenhagen Lessons' håber vi at kunne inspirere til eftertanke, hver gang et nyt projekt kommer på tegnebordet.

DE TI PRINCIPPER, SOM VI KALDER 'THE COPENHAGEN LESSONS' ER:

1. Værdighed og deltagelse for alle mennesker er fundamental i arkitekturen. Der er ingen skønhed i eksklusion.
2. Mennesker i risiko for at blive ekskluderet eller 'left behind' skal tilbydes bolig først, når vi bygger, planlægger og udvikler.
3. Eksisterende byggede strukturer skal altid bruges, før man bygger nyt.
4. Ingen byudvikling må udradere grønne områder.
5. Naturlige økosystemer og fødevareproduktion skal prioriteres uafhængigt af byggeri.
6. Ingen jomfruelige ressourcer må bruges i byggeri, hvis genbrug er mulig.
7. Intet byggeaffald må produceres eller efterlades fra byggeprojekter.
8. Når man anskaffer materialer til byggeri skal lokale, genanvendelige materialer prioriteres øverst.
9. Alt, hvad vi bygger, skal optage mere CO2, end det udleder.
10. Ved byudvikling, planlægning og konstruktion i det byggede miljø skal samtlige aktiviteter have en positiv virkning på økosystemer og forsyninger af rent drikkevand.

FOTOS OG ILLUSTRATIONER

BILLEDEKREDITERING

Illustrationer udarbejdet af Randers Kommune s. 13-21
Jesper Herkert, s. 1 (Forsidebillede)
Henning Holgaard Sørensen, s. 5 (Vinderfoto fra fotokonkurrencen; Fang kommunes sjæl)
Randers kommune, s. 7 (Myretuen ved Nordre Fælled)
Henrik Espensen, s. 9 (Aktivitetspark Øster Bjerregrav)
Randers kommune, s. 11 (Østervold)
Randers kommune s 13-21 (Illustrationer dialogværktøj)
Bruno Jakobsen, s. 23 ø. (The Nordic Barnhouse, Tebbestrup)
Randers kommune, s. 23 n. (Sti i Nordbyen ved Gladbjergvej, Randers boligforening af 1940)
Randers kommune, s. 25 (Sakristi Sct. Mortens Kirke)
Randers kommune, s. 27 ø. (Oplæg i forbindelse med Arkitekturpris 2023)
Randers kommune, s. 27 n. (Fotokonkurrence)
Randers kommune, s. 31 (De røde tage)
Fotograf Jakob Lerche, s. 32-33 (Kik fra Vorup mod Randers By)
Fotograf Jakob Lerche, s. 34 (Kik fra Vester Altanvej kvarteret mod Vorup enge)
Randers kommune, s. 35 (Motorvejsbroen E45)
Randers kommune, s. 36 (Natur i Gjerlev)
Randers kommune, s. 38 (Kersemindeparken, Randers)
Bruno Jakobsen. s. 39 ø. (The Nordic Barnhouse, Tebbestrup)
Randers kommune, s. 39 n. (Bænk i Gjerlev)
Ina M. Kihl-Plambek, s. 42 (Fotoet er taget i Fredensgade med kik mod ådalen)
Fotograf Jakob Lerche, s. 44 ø. (Enghusene i Hornbæk)
Fotograf Jakob Lerche, s. 45 n. (Danish Crown)
Randers kommune, s. 47 ø. (Byfornyelse I Øster Bjerregrav)
Randers kommune, s. 47 n. (Læsten bakker)
Randers kommune, s. 49 (Jens Otto Kraghs plads)
s. 49 (Bar Roma. Frandsens skulptur)
Randers kommune, s. 50 (Stibroen langå)
C.F. Møller Architects / Silas Andersen , s. 51 (Storkeengen)
Randers kommune, s. 52 ø. (Bænk Kirketorvet)
Randers kommune, s. 52 n. (Klyngehuset)
Fotograf Jakob Lerche, s. 55 (Det gamle Æggepakkeri)
Randers kommune, s. 57 ø. (Skødtgården i Vestrup)
Fotograf Jakob Lerche, s. 57 n. (Von Hattenstræde 1)
Randers kommune, s. 58 (Boliger tidligere Søren Møller Gades skole)
Fotograf Jakob Lerche s. 59 (Fladbrohus)
Fotograf Jakob Lerche s. 59 (Rhanders Handsker)

Arkitekturpolitikken er vedtaget af
Randers Kommunes Byråd - 2025

Rander Kommune ønsker at takke alle
de involverede for deres bidrag og indsats.

ARKITEKTURPOLITIK

RANDERS KOMMUNE